

Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State

Zitting: 3 oktober 2011 om 12.15 uur

Zaaknummer 201011273/1/H4

Pleitaantekeningen

Mr J.A.M.A. Sluysmans,

gemachtigde van Intervet International B.V.

inzake de beroepen van:

Miep Bos,

Stichting VoMiGEN, en

De Gentechvrije Burgers

tegen:

het besluit van 4 oktober 2010 van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (thans: minister van Infrastructuur en Milieu) tot verlening aan Intervet International B.V. van een vergunning ex artikel 23 van het Besluit genetisch gemodificeerde organismen milieubeheer (PorM/RB IM 09-004)

Edelachtbaar College,

I. Inleiding

1. Intervet International B.V. (hierna: Intervet) heeft op 26 oktober 2009 een aanvraag ingediend voor een vergunning ex artikel 23 van het Besluit genetisch gemodificeerde organismen milieubeheer (Besluit ggo).
2. Het doel van het onderzoek is het ontwikkelen van een vaccin dat veulens op jonge leeftijd bescherming biedt tegen een ernstige, mogelijk zelfs fatale ziekte (longontsteking). Het vaccin wordt niet-invasief (geen injectie) aan de jonge veulens toegediend. Infectie kan nu alleen worden beheerst met een langdurige antibiotica

behandeling. In een voortraject zijn uitvoerige veiligheidsstudies gedaan, die laten zien dat de vaccinstam duidelijk verzwakt is m.b.t. ziekmakendheid ten opzichte van de wildtype bacterie. De vaccinstam heeft de eigenschap om ziekte te veroorzaken verloren.

3. Veiligheid voor de omgeving en personeel zijn voor het bedrijf van groot belang. Om deze veiligheid te kunnen waarborgen moet het bedrijf bij het ontwikkelen en produceren van vaccins voldoen aan strenge wet- en regelgeving. In het kader van wet- en regelgeving heeft het bedrijf de nodige vergunningen aangevraagd en verkregen om processen waarbij ggo's worden gebruikt op een veilige manier te kunnen en mogen uitvoeren. Naleving van de wet- en regelgeving wordt regelmatig getoetst door diverse (overheids)instanties, die regelmatig het bedrijf inspecteren. Hieruit is gebleken dat Intervet voldoet aan gestelde wettelijke voorwaarden om de werkzaamheden veilig uit te voeren.
4. Op 4 september 2010 heeft (onder meer) Miep Bos - ook namens Wieteke Van Dort, Stichting VoMiGEN, en De Gentechvrije Burgers - zienswijzen ingediend naar aanleiding van de kennisgeving van de aanvraag en de ontwerpbeschikking.
5. Op 4 oktober 2010 heeft de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (thans: de minister van Infrastructuur en Milieu) Intervet de door haar aangevraagde vergunning verleend (PorM/RB IM 09-004).
6. Tegen dit besluit heeft Miep Bos - wederom namens Wieteke van Dort, Stichting VoMiGEN en De Gentechvrije Burgers - op 16 november 2010 pro forma beroep ingesteld. Dit pro forma beroep is - voor zover Intervet bekend - aangevuld bij brieven van 10 december 2010, 1 februari, 26 februari, 28 augustus en 22 september 2011.

Hoewel laatstgenoemde brief spreekt van acht aanvullingen kent Intervet er dus 'slechts' vijf.
7. De minister heeft op 31 januari 2011 een verweerschrift ingediend.

II. Ontvankelijkheid

8. Intervet is van oordeel dat geen van de appellanten als belanghebbende kan worden aangemerkt, ook niet de Stichting VoMiGEN, de enige appellant die in het verweerschrift van de Minister wel (nog) als belanghebbende is aangemerkt.
9. Voor wat betreft de overige appellanten sluit Intervet zich volledig aan bij hetgeen daarover is opgemerkt in het verweerschrift van de Minister.
10. Voor zover het gaat om VoMiGEN geldt het volgende.

De statutaire doelen moeten voldoende onderscheidend dienen te zijn om op grond daarvan te kunnen bepalen dat de belangen van de stichting rechtstreeks zijn betrokken bij het bestreden besluit.¹ Daarvan is hier geen sprake. De doelomschrijving volgens de statuten luidt: "het directe belang inzake genetische manipulatie van de burger, de levensgenieter en de consument te behartigen, en er zo goed mogelijk op toe te zien dat de wetenschappelijke kennis van genoemde manipulatie, vooral op de midden en lange termijneffecten, ten goede wordt gebruikt." Deze omschrijving lijkt de gentechnologie veeleer te omarmen, dan te bestrijden. In elk geval valt niet goed in te zien hoe deze omschrijving spoort met het bestrijden van de onderhavige vergunning. De doelomschrijving dekt dus niet het onderhavige beroep.

Bovendien duiden ook de feitelijke werkzaamheden niet op een zich aantrekken door de stichting van het belang dat met deze procedure is gemoeid. Naspeuring via internet duidt sowieso niet op veel activiteiten van de zijde van de stichting. De website functioneert niet eens. De enige zichtbare activiteiten bestaan uit het zo nu en dan voeren van juridische procedures. Dat is echter onvoldoende om de stichting tot belanghebbende in de onderhavige procedure te maken.²

11. Intervet is op grond van het voorgaande van oordeel dat geen van de appellanten als belanghebbende kan worden gekwalificeerd en om die reden het beroep niet-ontvankelijk moet worden verklaard.

Ten overvloede zal Intervet toch nog kort ingaan op de gronden van beroep.

¹ ABRvS 1 oktober 2008, BR 2009, 8, m.nt. F.C.M.A. Michiels, r.o. 2.3.

² ABRvS 1 oktober 2008, Gst. 2008, 141 en AB 2008, 348. In gelijke zin: ABRvS 15 oktober 2008, JB 2008, 258 en AB 2008, 349 en ABRvS 22 oktober 2008, AB 2008, 350 en ook ABRvS 22 oktober 2008, JBa, 2008, 231 en Jba, 232

III. Gronden van beroep

III.1 algemeen

12. Intervet signaleert dat - in de brief van 10 december 2010 die de aanvulling van gronden bevat - door appellanten drie gronden van beroep worden geformuleerd. Nadien worden - in een brief van 26 februari 2011 nog een vierde en vijfde beroepsgrond geformuleerd.

Intervet meent dat die laatste twee beroepsgronden als onnodig laat en daarom tardief moeten worden aangemerkt (zij dateren zelfs van na het verweerschrift van de Minister). Bovendien zijn zij onvoldoende helder geformuleerd om daaruit enige (concrete) 'grond' te kunnen afleiden. Toch zal Intervet alle beroepsgronden kort bespreken.

13. Het moet Intervet wel van het hart dat de 'onderbouwing' van de beroepsgronden uitermate onoverzichtelijk is. Intervet ziet zich hierdoor enigszins belemmerd in het voeren van een adequaat verweer. Intervet bepleit dan ook dat uw Afdeling bij uw beoordeling blijft bij de kern van de (drie, althans vijf) aangevoerde gronden en niet andere gronden 'vindt' in de veelheid aan betrokken stellingen en overgelegde opinies en stukken.

III.2 eerste beroepsgrond

14. De eerste beroepsgrond behelst een verzoek aan uw Afdeling om advies uit te brengen aan de wetgevende macht over - kort gezegd - de ethische aspecten van GGO. Meer in het bijzonder wensen appellanten dat de ethische en religieuze bezwaren van burgers kunnen worden betrokken bij de besluitvorming.
15. Zoals ook de Minister in zijn verweerschrift al terecht heeft opgemerkt, kan de vergunning ex artikel 9.2.2.3 van de Wet milieubeheer - anders dan bijvoorbeeld wanneer het gaat om de Wet op de dierproeven - enkel kan worden geweigerd in het belang van de bescherming van de gezondheid van de mens en het milieu. Ethische of religieuze bezwaren kunnen daarbij niet worden betrokken.

16. Hieraan kan worden toegevoegd dat het belang van **ethische beginselen** in de preambule bij de hier toepasselijke Richtlijn 2001/18/EG is opgenomen als mogelijke factor bij het introduceren of in de handel brengen van ggo's. **De lidstaten kunnen volgens overweging 9 van de preambule ethische aspecten meenemen; van een verplichting daartoe is echter op grond van de tekst van de Richtlijn geen sprake.**

17. De eerste beroepsgrond moet falen.

III.3 tweede beroepsgrond

18. De tweede beroepsgrond heeft betrekking op de - volgens appellanten - onbekende gevolgen van de vergunde activiteiten voor mens en milieu. Met name vanwege het feit dat de genetische technieken zo nieuw zijn, kan - aldus nog steeds appellanten - niemand met zekerheid zeggen dat het risico verwaarloosbaar klein is. Ook zou het mogelijk kunnen zijn dat het vaccin snel aan kracht verliest en niet meer werkzaam is.

19. Ten aanzien van de tweede beroepsgrond geldt dat een uitgebreide milieurisicoanalyse is opgesteld en uitgevoerd conform de vereisten in (de bijlage bij) Richtlijn 2001/18/EG. De COGEM - de Commissie Genetische Modificatie - heeft een advies opgesteld en daarin de risico's voor mens en milieu 'verwaarloosbaar klein' geacht.

20. Dat geen 100% zekerheid kan worden verkregen over de risico's, kan aan een vergunningverlening niet in de weg staan. In het Besluit ggo is immers overwogen dat een beoordeling vooraf van het in het milieu brengen van ggo's juist is ingegeven door de mogelijke onomkeerbaarheid van de effecten enerzijds en het ontbreken van een volledig inzicht anderzijds. Het gebrek aan volledig inzicht kan weliswaar door een beoordeling vooraf niet worden weggenomen, maar dit betekent niet dat een vergunning als in het onderhavige geval daarom nooit verleend zou kunnen worden. Indien de beoordeling plaatsvindt conform de Europese en nationale wettelijke vereisten, en de slotsom luidt dat het risico verwaarloosbaar klein is, kan tot vergunningverlening worden overgegaan. Zulks is hier het geval.

21. De tweede beroepsgrond moet eveneens falen.

III.4 derde beroepsgrond

22. In de derde beroepsgrond wordt aangevoerd dat bij de aanvraag een 'Material Safety Data Sheet' (hierna: MSDS) behoort te zitten. Zonder deze MSDS zou de aanvraag incompleet zijn en had de vergunningverlening moeten worden afgewezen. Bij de aanvraag is echter geen MSDS aangetroffen
23. In tegenstelling tot hetgeen appellanten aanvoeren hoeft bij de aanvraag om een dergelijke vergunning op grond van het Besluit ggo geen MSDS overgelegd worden. Een dergelijk stuk is wel geboden in geval van een 'in de handel brengen'. Hiervan is in dit geval geen sprake; het gaat om een veterinaire studie van een vaccin in ontwikkeling, voorafgaand aan en eventuele marktregistratie.
24. In dit verband wordt door appellanten ook verwezen naar de REACH-verordening. Het is niet duidelijk op grond waarvan appellanten menen dat de REACH-Verordening (1907/2006) in het onderhavige geval van toepassing is. Deze Verordening heeft betrekking op chemische stoffen. De verplichting om een MSDS (een 'veiligheidsinformatieblad') op te laten stellen, bestaat ex artikel 31 van die Verordening als sprake is van een gevaarlijke, persistente, bioaccumulerende en/of toxische stof. In de Verordening staat niet vermeld dat de bepalingen van overeenkomstige toepassing zouden zijn op ggo's.
25. Ook anderszins is Intervet niet gebleken van een koppeling tussen de REACH-Verordeningen en de EU-wetgeving op het gebied van ggo's. Dit verklaart waarom artikel 23 van het Besluit ggo niet naar deze Verordening verwijst bij het opsommen van hetgeen bij de aanvraag voor een vergunning moet worden overgelegd, maar enkel naar Richtlijn 2001/18/EG.
26. Ook de derde beroepsgrond moet dus falen.

III.5 vierde beroepsgrond

27. De vierde beroepsgrond lijkt erover te klagen dat de Minister de exacte geografische ligging van de percelen waarbinnen het proefobject is gelegen bekend had moeten maken. Verwezen wordt naar de uitspraak van uw Afdeling van 25 november 2009.

28. Intervet meent dat de locatie voldoende duidelijk blijkt uit de vergunning en bijbehorende stukken. De vergunning is immers verleend voor de locatie van Intervet (te Stevensbeek) in de gemeente St. Anthonis. Intervet beschikt daar over slechts één locatie, die eenvoudig via internet (exact) te lokaliseren is.

29. De vierde beroepsgrond kan dus niet tot succes leiden.

III.6 vijfde beroepsgrond

30. De vijfde beroepsgrond is eigenlijk - zo begrijpt Intervet deze grond - een herhaling (in andere bewoordingen) van de tweede beroepsgrond en moet daarom het lot van die tweede grond delen.

IV. Slotsom

31. Op voorgaande gronden moet het beroep van appellanten niet-ontvankelijk worden verklaard, althans worden verworpen.